

- турбуватись про здоров'я дітей: «Исполняй так, чтобы не терять из виду твоего драгоценного здоровья» [2, 231] пише Григорій Сковорода своєму учневі Михайлу Ковалинському.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сковорода Г. Сочинения в двух томах. Т.2. – Москва, 1973 – 511 с.
2. Сковорода Г. Сочинения в двух томах. Т.2. – Москва, 1973 – 486 с.
3. Макаренко А.С. Пед.соч. В 7 т. Т.5. – Москва, 1951.
4. Шаталов В.Ф. Точка опоры . – Москва, 1979.
5. Толстой Л.Н. О народном образовании. Избр.пед.соч. – Москва, 1953.
6. Амонашвили Ш.А. Размышления о гуманной педагогике. – Москва, 1995. – 496 с.

УДК 371.2

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В СУЧАСНІЙ ЯПОНСЬКІЙ ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Гусарова А.В.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Стаття присвячена особливостям шкільної освіти в сучасній Японії. Зокрема, розглядається зміст навчальної програми японських початкових шкіл. Особлива увага приділяється розгляду розбіжностей між існуючими системами шкільної освіти в Японії та в західних країнах. Аналізуються основні освітні та виховні цілі японської освіти, що затверджені на державному рівні.

Ключові слова: шкільна освіта в Японії; навчальна програма в японських початкових школах; виховні цілі; моральне виховання; «виступ» як вміння; неакадемічні дисципліни в Японії.

ОСОБЕННОСТИ УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА В СОВРЕМЕННОЙ ЯПОНСКОЙ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Гусарова А. В.

Статья посвящена особенностям школьного образования в современной Японии. В частности, рассматривается содержание учебной программы японских начальных школ. Особенное внимание уделяется рассмотрению различий между существующими системами школьного образования в Японии и в западных странах. Анализируются основные образовательные и воспитательные цели японского образования.

Ключевые слова: школьное образование в Японии; учебная программа в японских начальных школах; воспитательные цели; нравственное воспитание; «выступление» как умение; неакадемические дисциплины Японии.

THE PECULIARITIES OF EDUCATIONAL PROCESS IN MODERN ELEMENTARY SCHOOLS IN JAPAN

Gusarova A. V.

The article is devoted to the peculiarities of school education in modern Japan. In particular, the content of the Japanese curriculum for elementary schools is considered. Special attention is paid to the differences between the current school systems in Japan and in Western countries. The main educational goals approved by the state authorities in Japan are analyzed.

Key words: school education in Japan; the curriculum in Japanese elementary schools; educational goals; moral education; “performance” as a type of skill; non-academic subjects in Japan.

Японський першокласник з великою відповідальністю сприймає та ставить до початку навчання в школі. Для нього природнім є виразити одразу свою відданість навчальному процесу, вихователям, однокласникам та власному росту як особистості. Та, фактично, кожен першокласник здійснюється на цю чергову сходинку свого життя в якості «табула раса», адже дошкільна освіта, яку він щойно здобув, здебільшого зорієнтована на початкову соціалізацію його як

особистості, а не на здобуття ним вмінь та навичок необхідних для подальшого навчання.

Вже першого ж дня (а в Японії початок навчального року припадає на 1 квітня), вчитель привітавши всіх «новобранців» наголошує на тому, що вони будуть багато та старанно працювати, але й буде місце веселощам впродовж всього навчального процесу.

Неодмінно з усього вищезазначеного мимоволі виникає запитання: що, власне, криється в такому бажанні японців вчитися та виконувати свій обов'язок? «Культурні цінності Японії та її цілі як країни завжди припускали, що «хороша людина» – це та людина, яка навчалася, і, що «навчання» і «учіння» – це основні добродії» [2, с. 54].

Мета ж цього дослідження полягає у виявленні та розкритті особливостей навчального процесу в японській початковій школі шляхом аналізу змісту її навчальної програми.

Стан шкільної освіти в Японії досліджувався такими зарубіжними вченими, як М. Уайт, Т. Джозеф, Б. Гейл, Е. Молодякова, В. Прасол, Н. Зверева, С. Мураяма, О. Муравйова, А. Кочкіна та ін. Також існують праці вітчизняних педагогів, присвячені цій тематиці, авторами яких є М. Курінна, О. Бібко, Т. Свердлова, А. Джуринський та ін.

З другого ж дня початку навчального процесу першокласника, перш за все, стимулюють до виступів перед аудиторією. Це є однією з тих цілей, яку викладачі намагаються досягти та удосконалити впродовж всього навчання учнів в школі [7]. Дітям пояснюється, що коли вони викликані до усної відповіді, дуже важливо говорити впевнено, чітко та голосно, оскільки кожний правильно оброблений виступ слугуватиме їм на користь в подальшому навчанні, роботі та різних життєвих ситуаціях.

Це, звісно, може звучати парадоксально для жителів Заходу, оскільки переважно всі вони впевнені в тому, що японські діти не достатньо заохочені розвивати незалежну думку, висловлювати власні погляди та створювати сильний індивідуалістичний образ. В підтримку такої загальнопоширеної думки наведемо цитату з дослідження Ендрю Моксона: «...японці радше висловляться стисло або взагалі нічого не скажуть, аби уникнути можливого сорому... На відміну від західної системи освіти, де заохочується індивідуальність учня та його ініціа-

тива, атмосфера в японському класі завжди зосереджена навколо «згурпованості» та «колективності». Групи відіграють важливу роль в усіх аспектах японського соціуму...» [6].

Однак, ми вважаємо, що, насправді, японські діти набагато краще натреновані такому виду діяльності, як усний виступ перед аудиторією слухачів, порівнюючи з школярами західних країн та України в т.ч. Така наша гіпотеза ґрунтується на тому, що, власне «виступ» в японській шкільній освіті виокремлюється та визначається як уміння, яке кожний учень може здобути та розвинути. Та головним підходом в формуванні такого уміння японські педагоги вважають відокремлення в свідомості учня відповідального ставлення до змісту матеріалу, що повідомляється, від власне «вміння виступати» [7]. Такий підхід є виправданим та, на нашу думку, ефективним, адже учень спочатку вчиться «як виступати», та тільки згодом «про що виступати».

Інакше кажучи, коли свідомість школяра позбавлена від необхідності висловлювати свою думку, він зосереджується вже на процесі самого виступу: як виступити гарно, впевнено та переконливо.

Іншою розбіжністю між навчальною програмою Японії та програмою будь-якої західної країни є те, що першокласники в японській школі також мають окремий курс «самозабезпечення» (self-reliance) [7]. Це також, звісно, може викликати багато запитань серед педагогів, адже, чи не забагато «дорослого» передбачається навчити дитину, яка щойно почала вчитися? Однак, структура такого неакадемічного курсу детально розроблена та забезпечує повільне формування уміння «самонадіятися». Таким чином, зміст цього курсу полягає у виконанні окремих невеличких та уважно розподілених завдань. Лише після того, як вчитель впевнений, що техніка виконання певного однорідного типу завдань добре засвоєна учнями, він переходить до наступного типу завдань. Кінцева мета курсу «самозабезпечення» є формування здатності до самомотивації.

І дійсно, в Основному законі про освіту основні освітні цілі сформульовані наступним чином: «Освіта має здійснюватися таким чином, щоб, прагнучи формування гармонійно розвиненої особистості, виховувати самостійних громадян здорових фізично, котрі б були будівельниками миролюбної держави і суспільства, поважали Закон і

справедливість, цінили права та гідність особистості, а також поважали труд і обов'язок» [цит по: 1, с. 9].

На наш погляд, однією з найпоказовіших та вартих уваги відмінностей в навчальній програмі шкіл Японії від програм західних країн та України в т.ч., є наявність окремого курсу моралі. Основною метою якого є виховання члена національної та світової спільноти.

Так, в японській початковій та основній школі існують особливі «години моралі» [3; 5]. Окрім того, під час уроків та позакласних заходів використовуються різноманітні дидактичні матеріали та види діяльності; зокрема, це читання розповідей, поетичних творів, написання учнями творів, перегляд повчальних відеозаписів, прослуховування аудіо записів, проведення бесід, дитячих спектаклів.

Однією з передумов такої налагодженої системи саме морального виховання дітей, ми вважаємо, створення в 1932 році інституту з вивчення національної моралі та культури [4], який виконував функції ідеологічного апарату націоналістичної Японії того часу (до кінця Другої світової війни). Ось деякі уривки з його програми: «...японський дух і повага до батьків мають бути особливо нав'язані учням початкової школи; викладання історії має формувати любов та відданість японській політичній і соціальній суспільній системі...» [цит. по: 4, с. 164]. Але, безумовно, функції цієї установи були згодом переглянуті, і нині кожні десять років повністю переглядаються та перезатверджуються його принципи.

Цікавим є і те, що зміст морального виховання може різнитися в кожній окремій школі з огляду на ситуацію в місцевості (це може бути наявність великої кількості меншин, катаклізми і т.д.). Шкільна навчальна програма включає в себе три типи обов'язкової навчальної діяльності: академічні дисципліни, моральне виховання та позакласна діяльність [5]. Та, як вже було зазначено вище, в початковій школі ще є окремий курс «самозабезпечення».

Таким чином, серед особливостей навчального процесу в сучасній японській школі можемо виокремити наступне:

- формування в японських учнів вміння «виступати», починаючи з першого року навчання в школі;

- наявність в навчальній програмі окремого курсу «самозабезпечення»;
- наявність в навчальній програмі як початкової, так і основної школи окремого курсу «моралі»;
- серйозне ставлення до процесу навчання в японців формувалося віками і є передумовою високих показників цієї країни в освітній галузі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Боярчук Ю.В. Средняя общеобразовательная школа современной Японии: дис. на соискание науч. степени канд. пед.наук: спец.13.00.01 «Теория и история педагогики» / Ю.В. Боярчук. – М., 1994. – С. 9.
2. Гусарова А.В. Особливості та передумови формування в японському суспільстві ставлення до процесу навчання як до особливої моральної догми // Наук. вид. «Наукові записки кафедри педагогіки», Вип. XXXV, 2014. – с. 50-56.
3. Джуринский А.Н. Воспитание в России и за рубежом [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.prosv.ru/metod/dgur/4.html>.
4. Зверева Н.Н., Муравьева О.И. Опыт модернизации японской системы образования: история и современность // Вестн. Том. гос. ун-та. 2008. № 310. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/opyt-modernizatsii-yaponskoy-sistemy-obrazovaniya-istoriya-i-sovremennost>.
5. Кочкина А.Н. Нравственное воспитание как школьный предмет (на примере Японии) [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.pglu.ru/lib/publications/University_Reading/2008/VI/uch_2008_VI_00004.pdf.
6. Moxon A. Understanding your Japanese students [Электронный ресурс] // International House Journal of education and development, Issue 27, August, 2009. – Режим доступа: <http://ihjournal.com/understanding-your-japanese-students>.
7. White M. The Japanese educational challenge / Merry White. – The Free Press, N.Y., 1988. – 210 p.